

Razmišljajući misterij Crkve koncil se sjeća veze, koja duhovno povezuje narod Novoga Zavjeta (kršćane) sa potomstvom Abrahama (to su Židovi, Arapi i svi Muslimani). Crkva ima uvijek pred očima riječi apostola Pavla — o njegovu narodu — od kojega je rođen po Tijelu Krist — Sin Djevice Marije (Rim, 9, 4).

8. Marija i Muslimani (Deklaracija o nekršćanskim relig. br. 3)

Crkva gleda s poštovanjem Muslimane, koji se klanjaju Jednom Bogu. Oni traže potpuno predanje volji Božjoj. Premda ne priznaju Isusa kao Boga, oni ga štuju kao proroka. Oni štuju njegovu Majku Djevicu Mariju i dapače katkada je zazivaju sa pobožnošću.

Svi koncilski tekstovi svojim ciljem i sadržajem hoće da potaknu našu pobožnost prema Presvetoj Djevici, za koju znamo, da je Ona u isto vrijeme najbliža Bogu i najbliža ljudima.

Sveti Otac Pavao VI često naglasuje u svojim alocucijama hodočasnicima: Koncil je završen. Bio je veličanstven, zadivio je ičtav svijet. Ali sada dolazi najvažnije. To je provedba njegovih dalekosežnih odluka. Svećenici su prvi zvani i odgovorni da koncil donese u Božjem narodu duhovni preporod, — da Krista unese u čitav privatni i javni život. To će postići uz pomoć Marije, Majke Crkve.

Dr NIKOLA SERTIĆ

PSALAM 97 (98)

Ovaj psalam u MT nema naslova, dok prevod LXX stavlja kao naslov: »Pjesma uz glazbala. Davidova.« Već smo iznijeli u vodu psalma 96 (97), u kojem se smislu ima shvatiti ova povijesna bilješka da je psalam Davidov.

Vrlo je sličan 95 (96) Psalmu, i nije lako ustanoviti da li se radi o istom ili o različitom Psalmu. Spjevan je istom povijesnom prigodom i istim ciljem, sadrži skoro iste misli, raspoređene istim redom izražene često skoro istim riječima.

Sudeći apriorno, možemo reći da je, valjda, isti psalam tokom vremena poprimio dva različita oblika. Mogao je i neki drugi nadahnuti pjesnik izraziti iste misli sličnim načinom. No nama se čini najvjerojatnijim da se ne radi o

pravoj pjesničkoj tvorevini, nego o skupu osjećaja kojima je harni puk nastojao zahvaliti Yahweh-u na velikom daru oslobođenja, a koje je on preuzeo iz gore spomenutog psalma i obukao u riječi uzete iz tog i iz ostalih Psalama, naročito Davidovih. Zato se, valjda, i zbog ovog razloga naziva Davidovim u naslovu kod LXX.

RED 1—3.

1 a. *Pjevajte Yahweh-u novu pjesmu: * »Gle! učinio je divne stvari!«*

1 b. *»Sam je rukovodio oslobođenjem svojom desnicom, * i svojom snažnom rukom, kojom se je proslavio;«*

2. *»Yahweh je očitovao poganskim narodima svoju zaštitu i svoj spas, * uvjerio ih je o svojoj upravi.*

3 a. *»Vodio je računa o svojoj blagonaklonosti * i o svojoj vjernosti prema domu Israelovu:«*

3 b. *»Zato su doživjeli svi kraljevi zemlje blagodati oslobođenja, * koje je priveo u djelo naš Bog.«*

1a. *»Pjevajte Yahweh-u novu pjesmu.«* Psalmista pozivlje sav narod¹⁾ da pjeva pjesmu zahvalnicu Yahweh-u i istakne velike blagodati koje je primio od njega prigodom oslobođenja od ropstva. Već smo u tumačenju Ps. 95 (96), 1 rekli da izraz **nova pjesma** označuje psalam spjevan poslije povratka iz Babilonije i razjasnili smo zašto se on tako nazivlje. — Ove riječi uvode pravu pjesmu, koju je imao pjevati narod, ili predmet izravnih pohvala.

»Gle! Učinio je divne stvari.« Ovim riječima počinju pohvale u čast Yahweh-u, koje će mu narod sada nanizati da istakne svu veličinu i važnost oslobođenja. Da Yahweh nije pokazao veliku moć prigodom oslobođenja svoga naroda, da ono nije djelo Božjeg svemogućstva, ne bi zasluživalo slaviti toliko taj događaj! Ali, kao u drugim psalmima poslije oslobođenja, tako se i u ovome ističe da oslobo-

1 »Pjevajte«. U izvorniku imamo riječ širû, koja označuje da je sav narod imao pjevati Psalam pod vodstvom izabраних hramskih pjevača. Proglašenje Yahweha kraljem uspostavljanjem javnog i svečanog bogoštoviļa vršilo se je masovno, tj. učešćem i privolom cijeloga naroda. — U 5. i 6. r. spominju se i razna glazbala, jer se je masovnom proglašenju imalo pridružiti i umjetničko pjevanje hramskih pjevača uz pratnju glazbala, da slavlje bude što svečanije. Ova činjenica može opravdati liturgičku oznaku, koju nalazimo u naslovu kod prevoda LXX, a koja glasi: »Pjesma uz glazbala.«

đenje od babilonskog sužanjstva ne zaostaje nimalo po moći koju je Bog pokazao, i po značenju koje on ima za izbavljenjem izabranog naroda iz Egipta.

1b. »Sam je rukovodio oslobođenjem svojom desnicom, i svojom snažnom rukom kojom se je proslavio«. Narod ističe u svojim pohvalama na prvom mjestu da je Yahweh sam svojom Božanskom moći oslobodio svoj narod i da mu pri tome nije nitko ni od ljudi ni od bogova pružio bilo kakvu pomoć. — Reći će se valjda da su perzijski kraljevi dali slobodu israelskom narodu. Ali u misli psalmiste sam je Yahweh udijelio pobjedu perzijskim kraljevima nad Babiloncima i on se je samo poslužio s njima kao sredstvom, da oslobodi svoj narod. To su inače isticali i proroci prije sužanjstva, naročito Isaija koji spominje izričito perzijskog kralja Kira, kao onoga koji će ostvariti nacрте Božje na zemlji. U zadnju, dakle, Yahweh je oslobodio narod jer je on upravljao s ljudskim događajima i s ljudskom povješću svojim tajanstvenim putem koji nije pokazao ništa manje moć Božju nego li izravni i očiti Yahweh-ov zahvat, jer je on i na ovaj način ostvario potpuno sve ono što je htio.²⁾

2. »Yahweh je očitovao poganskim narodima svoju zaštitu i svoj spas, uvjerio ih je o svojoj upravi.«

Kao posljedica iskazane moći dolazi priznanje poganskih naroda: oni su valjda mogli potcijeniti Yahweh-a onda kad je njegov narod bio odveden u ropstvo; ali sada će mu odati priznanje kad uvide kako je on taj narod i mrtva uskrisio. Oni će se morati uvjeriti da Yahweh posjeduje zaista moć božanske zaštite i obrane, ništa manje nego i njihovi bogovi kojima su on tu moć lažno pripisivali, i da

² »Sam je rukovodio oslobođenjem svojom desnicom, † i svojom snažnom rukom, kojom se je proslavio.« Doslovno: »Sama ga je njegova desnica oslobodila i njegova sveta snažna ruka.« Kako vidimo prema Psalmistovoj misli Yahweh je smatrao oslobođenje svoga naroda svojim vlastitim oslobođenjem. Inače je i kod svih ostalih ondašnjih istočnjačkih naroda vladalo uvjerenje da je poniženje naroda bilo poniženje i samoga božanstva, a njegovo uzvišenje proslava samoga božanstva. — U pjesničkoj zamisli Bog se predstavlja kao da se je stavio na čelo svoga naroda i rukovodi s njegovim oslobođenjem svojom vlastitom snagom i moći. Mi smo u prevodu nastojali izraziti ovu zamisao Psalmiste, pa smo se malo udaljili od doslovnog smisla samih riječi.

Namjesto izraza **kojom se je proslavio** imamo u izvorniku riječ **svetom**. No, kako smo više puta naglasili, izraz **svetom rukom** znači onom rukom kojom se je posvetio ili proslavio kao Bog pred poganskim narodima.

može izbaviti svoj narod. Morat će priznati da Yahweh nije svrgnut s prijestolja i da nije pustio moć iz ruke, nego da upravlja sveder sudbinom svoga naroda.³⁾

3a. »Vodio je računa o svojoj blagonaklonosti i o svojoj vjernosti prema domu Izraelovu.« U svojim pohvalama ističe dalje narod da je on primio blagodati oslobođenja bez ikakve svoje zasluge: Yahweh ga je oslobodio jedino zato što je obećao ocima da će im potomstvo biti vječito i da će biti vazda u časti pred svim ostalim narodima. U svojim obećanjima on je bio darežljiv prema ocima, a u oslobođenju je pokazao istu darežljivost i prema potomstvu. Izraelci, drugim riječima, ne ističu samo moć Yahweh-a, svoga Boga, u svojim pohvalama, nego i njegovu veliku dobrotu prema narodu.

3b. »Zato su doživjeli svi kraljevi blagodati oslobođenja koje je naš Bog priveo u djelo.« U nastavku svojih pohvala Izraelski narod ističe veličinu moći i dobrote Božje u oslobođenju: svi su krajevi Obećane zemlje osjetili njegove blagodati, jer se je zemlja potpuno preporodila i obnovila. Nestalo je ruševina i zgarišta, zemlja se je ponovno napučila, ugled i nekadašnje prednosti Izabranog naroda ponovno su uspostavljene. Iza ovakove cjelovite i posvećene obnove postavljeni su svi uvjeti, da se Yahweh ponovno proglasi kraljem, jer posjeduje takav narod, s kojim se može dičiti i ponositi, i nad kojim može dolično kraljevati.⁴⁾

³ »Svoju zaštitu i svoj spas.« Hebr. *yešû â(h)*, lat. *salus* imaju mnogo šire značenje nego naš *spas*. To je zaštita, obrana, skrb, izbavljenje i blagostanje, to je, u jednu riječ, sve ono što je božanstvo moglo pružiti svojim štovateljima.

Riječ smo **poganski narodi** prenijeli iz drugog dijela u prvi, jer se odnosi jednako na oba dijela, a tu bolje pristaje našem stilu.

»O svojoj upravi.« — Doslovno: »O svojoj pravdi.« — Pravda u psalmima često označuje dijeljenje pravde, ili, drugim riječima, upravu.

⁴ »Zašto su doživjeli svi krajevi zemlje blagodati oslobođenja, + koje je naš Bog priveo u djelo.« Doslovno: »Vidjeli su svi krajevi zemlje oslobođenje našega Boga.« Vidjeli su ima ovdje smisao iskusili su ili još bolje doživjeli su. Moramo imati pred očima da su svi stari jezici siromašni na riječima i nemaju posebne riječi za razne nijanse nekog određenog značenja. — Nadalje mjesto doživjeli su oslobođenje stavili smo doživjeli su blagodati oslobođenja. Jasno je da se i ovdje radi o istom jezičnom siromaštvu, a moguće i o sažetom pjesničkom izražavanju. Zemlja ne će osjetiti samo oslobođenje, nego posljedice ili blagodati oslobođenja. Stavili smo, također, oslobođenje, koje je naš Bog priveo u djelo mjesto oslobođenje Boga našega. Mislim da je jasno da psalmista govori o oslobođenju koje je Bog ostvario. I u ovom slučaju hebr. genitiv sadrži u sebi značenje, koje mi moramo odgonetnuti prema prilikama.

U prvom dijelu (1—3b) psalmista ističe da je oslobođenje od ropstva isključivo djelo Yahweh-a. Prikazuje moć i dobrotu koje je on pokazao u oslobođenju svoga naroda, kao i veliko značenje koje ono ima za samoga Yahwe-a kao i za narod, i nabraja njegove blagodati za Obećanu zemlju i za Izabrani narod.

* * *

4. *Poklikujte Yahweh-u svi Izraelci, * uzvikujte, svečano kličite, svirajte i pjevajte;*

5. *Svirajte i pjevajte Yahweh-u uz citaru, * uz citaru i druga glazbala,*

6. *Uz zvek truba i glas rogova, * uzvikujte pred Yahweh-om kraljem!*

4. »Poklikujte Yahweh-u svi Izraelci, uzvikujte, svečano kličite, svirajte i pjevajte.« Poslije nego je javno zahvalio Yahweh-u na oslobođenju Izraelski narod ga sada svečano proglašava svojim kraljem.⁵⁾ Sav narod radosno pjeva i oduševljeno kliče: »Živio Yahweh kralj!« To se izražava glagolima: poklikujte, uzvikujte, radosno kličite. Slavlju naroda pridružuju se leviti pjevači koji uz razna glazbala nastoje što većom umjetnošću uzvisiti Yahweh-ovu moć i što dostojnije proslaviti Yahweh-ovo proglašenje kraljem, kako je to izraženo u ovom i u dvama slijedećim recima.

* * *

U drugom se dijelu (4—6) kratkim crtama opisuje svečani obred proglašenja Yahweh-a kraljem: sav narod ga oduševljeno izabire za Kralja, a leviti ga slave svojim umjetničkim pjevanjem.

RED 8—9.

7. *Neka tutnji more sa svojim vodama, * neka gromovito odzvanja zemlja od poklika svojih stanovnika:*

8. *Neka rijeke pljeskaju rukama, * a brda neka im se pridruže u slavlju (9) pred Yahweh-ovim dolaskom:*

— *»Eto je došao da upravlja zemljom!«*

⁵ Svi su glagoli u ovim trim recima u imperativu. Ali to ne znači da je Psalmista mislio pozvati Israelce da proglase Yahweh-a svojim kraljem. Svojim imperativima on je mogao jednostavno življe opisati svečanost. Pjesnički bi se tako dalo izraziti inače i u drugim jezicima. — Isto možemo reći i o prvim trim recima: ne radi se o pozivu Izraelcima da nastoje slaviti Yahweh-a zbog moći koju je pokazao u oslobođenju i zahvaliti mu na tom daru, već se opisuju svečane pohvale koje je narod prikazao svomu Bogu u znak priznanja njegove moći i u zahvalu za primljena dobročinstva.

U 5b. r. smo stavili i druga glazbala. U izvorniku imamo *qûl zimrâ(h)*, što LXX prevode *fone psalmu*, a sv. Jeronim *voce carminis*. *Zimrâ(h)* ne označuje neko određeno glazbalo nego sve ono što može na bilo koji način dati neki zvuk i pratiti pjevanje.

9 b. »Upravljat će svijetom prema pravdi, * plemenima kako je ispravno!«

7—9. »Neka tutnji more sa svojim vodama, neka gromovito odzvanja zemlja od poklika svojih stanovnika. Neka rijeke pljeskaju rukama, a brda neka im se pridruže u slavlju pred Yahweh-ovim dolaskom: »Eto je došao da upravlja zemljom!«

Kraćim i nešto drukčijim riječima, ali u istom smislu kao i u ps. 95 (96), 11—13a psalmista pozivlje sve stvorove da pozdrave uspostavljanje Yahweh-ova kraljevstva na zemlji. A za razliku od ps. 95 (96) pozivlje i sve poganske narode svijeta da se pridruže u slavlju uspostavljanja Yahweh-ova kraljevstva.

9b. »Upravljat će svijetom prema pravdi, plemenima kako je ispravno.«

Ovaj je zaključak potpuno sličan zaključku ps. 95 (96), 13b. i vrijedi za nj ono što smo tamo rekli.

Kako se vidi, psalam je po sadržaju potpuno sličan ps. 95 (96). Mogli bismo kazati da nema izraza, dapače da nema ni riječi koja ne bi bila uzeta iz spomenutog ili nekog drugog psalma. Nadalje, psalam se teško da razdijeliti u retke, i na nekoliko mjesta nema uopće paralelizma. Sve, dakle, upućuje na zaključak da psalam nije neka pjesnička tvorevina, nego skup uzvika oduševljenog naroda za milost oslobođenja i za proglašenje Yahweh-a kraljem.

Ne možemo ipak reći, da Psalam ne sadrži neku određenu misao, drugim riječima, da je bez sadržaja. Kao i ps. 95 (96) on pjeva o milosti oslobođenja, o proglašenju Yahweh-a kraljem i o uspostavljanju Yahweh-ova kraljevstva na zemlji. Ali za razliku od spomenutog psalma ne dovodi proglašenje Yahweh-a kraljem i uspostavljanje njegova kraljevstva u direktnu vezu sa posvećenjem ponovno sagrađenog jerusalemskog hrama. Tu vezu ipak moramo pretpostaviti, jer — kako smo naglasili u prijašnjim psalmima — proglašenje Yahweh-a kraljem i uspostavljanje njegova kraljevstva je bilo neodvojivo od uspostavljanja javnog i svečanog štovanja pravoga Boga u Jerusalemu. Ovo je razlog zašto smo i ovaj psalam stavili među psalme posvećenja.

Kako je ovaj psalam sličan po sadržaju Ps. 95 (96), tako mu je sličan i po mesijanskom značenju.

o. IVAN ŠTAMBUK